

Dr. Janez Juhant

Ne sramujemo se ubijalcev, sram pa nas je žrtev

Gašper Blažič, foto: Matic Štojs

Janez Juhant se je rodil leta 1947. Teologijo je podiplomsko študiral v Innsbrucku, kjer je najprej opravil magistrski in nato še doktorski študij s področja teologije in filozofije. Po vrnitvi v Slovenijo je postal najprej docent in nato profesor na katedri za filozofijo na ljubljanski teološki fakulteti, kjer sicer predava že od leta 1978. Med letoma 1994 in 1999 je bil tudi dekan teološke fakultete. Kot gostujoči predavatelj predava tudi na nekaterih drugih fakultetah, kot sta Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici ter Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije v Kranju. Njegovo delovno področje zajema zgodovino filozofije, filozofsko antropologijo, etiko ter zgodovino socialne in politične misli na Slovenskem. Je avtor številnih znanstvenih člankov in urednik več zbornikov, med njegovimi avtorskimi deli pa velja omeniti knjige, kot so *Človek v iskanju svoje podobe*, *Etika I: na poti k vzajemni človeškosti*, *Občutek pripadnosti* itd. Od marca letos je redni član Evropske akademije znanosti in umetnosti. Kot je zapisano na spletni strani Univerze v Ljubljani, je dr. Juhant s svojim znanstvenoraziskovalnim, organizacijskim in pedagoškim delom močno zaznamoval humanistično misel v Sloveniji, pri čemer pa je njegovo delo odmevno tudi v tujini, kjer je veliko predaval na raznih univerzah ter organiziral pomembne mednarodne konference in simpozije. V znanstvenoraziskovalnem delu profesorja dr. Janeza Juhanta so v ospredju etično antropološka tematika sodobnega časa ter z njo povezana religiološka in teološka vprašanja. Temu pa se pridružuje tudi raziskovanje najpomembnejših idejnih tokov v slovenski zgodovini. Obe težnji znanstvenega raziskovanja sta bogato oplemeniteni v vrsti znanstvenih monografij, objavljenih doma in pri tujih založbah. Poleg tega obravnava vprašanja sodobnega človeka z vidika visokih filozofskih standardov, vendar pa ta teoretična spoznanja tudi zelo uspešno prenaša v mentorsko-pedagoško in širšo kulturno, družbeno in duhovno prakso. Kot publicist in kolumnist sodeluje tudi z nekaterimi slovenskimi mediji.

Pred kratkim je minilo 70 let od nasilne smrti teologa in profesorja dr. Lamberta Ehrlicha. Na spominskem simpoziju ste predstavili nje-

govo življenje in delo. Kaj je Ehrlichov največji prispevek za katoliški in nasploh slovenski družbeni prostor?

Lambert Ehrlich je eden največjih Slovencev, saj je dobro razumel položaj naroda, Slovencev in kristjanov v zapletenem položaju obeh vojn ob spopadu ideologij ter jasno, trezno, zavzeto in odgovorno prispeval k reševanju narodne stiske.

Je naključje, da je ta obletnica nekako sovpadla z letom družbenega nauka Cerkve?

Ehrlich je bistveno prispeval k uresničevanju družbenega nauka Cerkve in poglobitvi krščanstva med narodom. Med obema je videl tesno povezavo, zato je leta 1933 na Svetih Višarjah rekel stražarjem, da je to duhovno svetišče križišče treh narodnih skupin, romanske, germanske in slovanske: »A naši očetje so modrejši od vojskovodij in politikov. Namesto mejnika so postavili na otok med tremi narodi cerkve. To je edini mejnik v Evropi, ki narodov ne loči, marveč jih združuje. Danes je tak mejnik vsa naša domovina. Slovenija mora biti mejnik, ki družji in veže jug s severom in vzhod z zahodom. Sama ne sme biti ne eno ne drugo ne tretje. Ostati mora mejnik, ki družji kakor Svete Višarje.« Tu bi lahko presegli ideološke in nacionalistične ujetosti, kar bi bila rešitev za slovenski narod, a se žal to ni povsem uresničilo.

Tako kot vi je tudi Ehrlich precejsen del svojega teološkega študija opravil v Innsbrucku in pozneje krajši čas tudi v Parizu in Oxfordu.

Innsbruck mu je odkril pomen povezanosti vere in naroda, razširil obzorje v med-

Ehrlich je bil eden redkih Slovencev, ki se je zavedel, da tudi Jugoslavija za Slovence ni prava rešitev.

narodnem okolju. Bil je doma na veliko področjih: osnovno bogoslovje, religiologija, zavedal se je pomena religije za človeka in narode. Znanje je posredoval narodu, vse je utemeljeval na duhovnih globinah, socialne, narodne in politične zadeve je reševal celostno, univerzalno, katoliško, za vse ljudi, kar izraz tudi pomeni.

Dejali ste, da se je držal stran od politike. Je bil torej človek civilne družbe?

Zagotovo je bil človek civilne družbe, to velja tudi za »stražarje«, čeprav so mu nasprotniki očitali, da je politiziral krščanske duhovne temelje. Te zadeve v Sloveniji zaradi komunizma še vedno razčiščujemo. Duhovni temelji so vedno tudi družbeno relevantni in legitimni ter omogočajo tudi politično delovanje kristjana v sodobnem svetu.

Njegovo držo ste označili za svetniško. V čem je njegovo svetništvo?

Njegova svetniška drža je v dosledno živem in dejavnem krščanstvu, posebej ko se je žrtvoval za ljudi v stiski in ogrožene, za narod, katoličane in delavke, služkinje in študente. Vse je gradil iz duhovnih temeljev. Njegovo življenje ni bilo le opravljanje dolžnosti, kar je spadalo k njegovemu poklicu, pač pa je to razumel kot osebno poslanstvo zavzemanja za življenje in preživetje posameznikov in celotnega naroda, posebej za najbolj ogrožene v družbi, s čimer je uresničeval poslanstvo pričevalca (= martyr).

Za Ehrlicha je znano, da se je trudil za formacijo laičnih katoliških izobražencev. Bi torej lahko rekli, da je bil pionir novih časov v Cerkvi?

Leta 1931 ga je škof Rožman imenoval za duhovnega voditelja akademikov, ene smeri v širšem katoliškem gibanju, poleg križarjev in Katoliške akcije (mladci), ki jo je vodil Ernest Tomec, ena različica krščanskega gibanja. Med njimi je prihajalo tudi do trenj, posebej med stražarji in mladci na eni ter Kocbekovimi križarji (sindikalisti in akademiki Zarje) na drugi. Križarji so križarski duhovni polet z OF in Dolomitsko izjavo ▶

► končali in zapečatili svojo usodo in posredno tudi usodo celega naroda. Ehrlich se je tega zavedal in se temu uprl.

Ali drži, da sta imela Ehrlich in škof Rožman tudi konflikten odnos?

Ravno nasprotno, saj je imel škof v njem najzvestejšega sodelavca. Rožman je Ehrlichovo spomenico Italijanom maja leta 1942 nesel pappežu, zato ga ni mogel on pokopati. Napetosti med študenti so nastajale, ko so tudi Tomčevi mladci prišli na univerzo, vendar so oboji delovali na duhovnih temeljih, torej je šlo med njimi za običajne akademske razprave. Oboji so imeli skupne poglede na mesto kristjana v tedanjih družbenih razmerah in so se zavedali glavne nevarnosti – komunistov, ki so tudi v njihovih vrstah sejali razdor.

Oba pa sta bila doma s Koroškega in sta torej imela tudi izkušnjo z nemškim nacionalizmom.

Oba sta se zavedala nevarnosti nacizma in komunizma in delovala na krščanski duhovni prenovi posameznikov in družbe. To je hotel tudi Kocbek, vendar je to prenovo dal v naročje komunistom, kar so ti izrabili za prevzem oblasti nad narodom. Ehrlich in

internacionalne propagandno prikriva komunistične zločine v Sovjetski zvezi (podobno tudi leta 1937 v Španiji). Ker sta se tako Rožman kot Ehrlich temu dejavno uprla, so ju komunisti označili za razredna oziroma »sovražnika slovenskega naroda« in žalostno je, da Slovenci – tudi katoličani še vedno nasedamo tem krivičnim oznakam.

Angažiral se je tudi na diplomatskem področju. Leta 1919 je nastopil kot član jugoslovanske delegacije na pariški mirovni konferenci. Lahko torej rečemo, da je bil človek, ki je znal videti znamenja časa?

Prav to njegovo delo na pariški mirovni konferenci je dokaz, da je zelo dobro razumel svetovno in domačo politiko. Žal takrat ni uspel s Koroško. Dalje je jeseni 1941 zelo celostno obdelal narodnostno vprašanje v resoluciji Slovenski problem, ki je razlikuje celo od stališč SLS (Natlačen) predvsem glede slovenske suverenosti. 1. aprila 1942 pa je napisal spomenico Italijanom, v kateri je obsodil tako zločine okupatorja kot nasilno početje Osvobodilne fronte, ki so jo vodili komunisti. Slednji so tako vedeli, da je Ehrlich edini resni nasprotnik prihoda komunistov na oblast.

Leta 1941 je ob kapitulaciji Jugoslavije predvidel tudi možnost samostojne Slovenije. Ta ideja se je uresničila pol stoletja pozneje.

Ehrlich je bil eden redkih Slovencev, ki se je zavedel, da tudi Jugoslavija za Slovence ni prava rešitev. Zavzemal se je, da se slovenski narod postavi v širši evropski okvir. To ustreza zdajšnjemu položaju, ko je Slovenija članica Evropske unije. Prav to ga odlikuje od mnogih tedanjih in poznejših slovenskih politikov. Tako je banu Natlačnu predlagal oblikovanje ilegalne vlade, s katero bi se uprli tako okupatorju kot komunistom. Iz teh globokih duhovnih in nacionalnih uvidov si je prizadeval za slovenski narod in svoja prizadevanja potrdil z življenjem podobno kot npr. Filip Terčelj, ki so ga zaprli in internirali fašisti, po vojni pa spet komunisti, in ga končno 7. 1. 1946 skupaj z domačim župnikom Francem Krašno ubili v gozdu pod Sorico, ker se je zavzel za izgnane »nemške kmete« iz Davče.

Poleg njih so bili umorjeni številni duhovno osveščeni katoličani in narodnjaki. Kdaj bomo Slovenci in katoličani postali ponosni na njihovo pričevanje za vero in narod, ki je vir naše duhovne prenovе? Ne sramujemo se ubijalcev, sram pa nas je žrtev! Kot je dejal Aleš Maver na simpoziju, ni bilo dovolj umoriti človeka; da je umor uspel, je bilo treba umoriti ime, Ehrlichu, Rožmanu in številnim drugim.

Ozriva se še nekoliko v sedanjost. Kako spremljate zadnje dogodke v Cerkvu na Slovenskem v luči mariborske finančne afere? Kaj je v ozadju vsega tega?

Zapleteno in zagonetno. Žal mi je, da je do tega prišlo. Razlogi niso samo nedialoško in nestrokovno poslovanje v mariborski nadškofiji, pač pa tudi politični. Ni bilo lustracije (očiščenja), ne v državi ne v Cerkvu. »Spretnosti« so tako uspeli umazati podobo, ker cerkveni ljudje niso imeli poguma za poslanstvo Cerkve in se še vedno najdejo, ki »ribarijo v kalnem«. Ob medijski pozornosti nis(m)o dovolj pogumno poimenovali problemov, ki jih imata tako vesoljna kot Cerkev na Slovenskem, ki se na splošno ne znajde v tem zahtevnem svetu in ne pokaže dovolj poguma in volje, da bi se s primerno organizacijo in dialoškim delovanjem lotila problemov v veri. S pretiranimi gospodarskimi podvigi v mariborski nadškofiji se je vse skupaj le zaostriilo in žal še zdaj odgovorni v Vatikanu in doma tega niso pripravljali priznati ter delovanje Cerkve postaviti v kontekst svojega poslanstva. Dokler vsi odgovorni v Cerkvu ne opravijo spraševanja vesti, ne le v mariborski nadškofiji, bomo težko kos zahtevam in izzivom časa. Cerkev ima pravico gospodariti, a ima tudi nalogo gospodarjenje postaviti v vlogu svojega po-

Rožman pa sta bila odločno proti vsaki nasilnosti oziroma revolucionarnosti in žrtvovanju ljudi za oblast. Ehrlich je v tem smislu tudi napisal obširno in natančno študijo o ruskem boljševizmu, kjer je razčlenil dogajanje v Sovjetski zvezi in predvidel, kaj se lahko zgodi tudi pri nas. Tudi škof Rožman je v skladu z okrožnico *Divini Redemptoris* (1937) zavračal nasilno komunistično ideologijo. Ehrlich in okrožnica govorita tudi o tem, kako svetovna medijska scena v službi

Ehrlich in Rožman pa sta bila odločno proti vsaki nasilnosti oziroma revolucionarnosti in žrtvovanju ljudi za oblast.

slanstva, se pravi v pastoralne oziroma evangelizacijske namene. Marsikaj v tem smislu bo treba v Cerкви spremeniti.

Opaziti je, da so od škofov in vseh, ki so bili zraven, najprej odgovornost terjali prav krščanski laiki, zlasti izobraženci. Je to dobro znamenje?

Vloga laikov v Cerкви v svetu in pri nas še ni dovolj samoumevna in kleriki žal še vedno solirajo, čeprav težje uvidijo probleme človeka danes. Vloga laikov se bo morala okrepiti. Na Slovenskem pa je še dodaten problem, saj laiki zaradi posledic prejšnjega režima še težje sprejemajo odgovornost za družbeno življenje Cerkve. A samospraševanje je potrebno tudi za celotno Cerkev. Želim si, da bi se vsi v Cerкви tega zavedali in prevzeli tudi vsak svoj del odgovornosti in vsi skupaj tudi za slabe odločitve in se dogovorili o prihodnosti vere in življenja Cerkve doma in v svetu. Zakaj si ne vzamemo za zgled pričevalcev, kot sta Ehrlich, Terčelj?

Kako spremljate zdajšnji politični položaj? Vladi je uspelo doseči sporazum praktično z vsemi sindikalnimi centralami in uveljaviti Zakon o uravnoveščenju javnih financ.

Za razliko od prejšnje je zdajšnja vlada v teh pogajanjih dokazala dialoško in dejavno politiko. K temu je prispeval tudi krizni položaj: uporabljati moramo le to, kar ustvarimo, ne moremo več živeti na tuj račun. Ta uspeh pa je samo prvi korak, ki mu bodo morali slediti še drugi, in še bo potrebno sodelovanje. Tudi v širšem evropskem in svetovnem pogledu bo treba razmisliti, da glavni cilj ni le stalna rast, pač pa iskanje novih prioritet ob upoštevanju etičnih vrednot, kot so dialog, solidarnost, sodelovanje ...

Bi varčevanje lahko po vašem ogrozilo slovenski visokošolski prostor glede na to, da ste visokošolski učitelj?

Tudi na visokošolskem področju moramo pogledati, kje so še rezerve, in tudi tukaj bo treba spremeniti miselnost. Reforma visokega šolstva v zadnjih letih (bolonjska reforma) je res ustvarila nove probleme in povečala stroške. A ne glede na to moramo tudi na univerzah prevzeti svoj del odgovornosti in se razumno obnašati. To pomeni tudi bolj zavzeto in učinkovito delati, tudi z manj sredstvi, če je to delež vseh drugih skupin v družbi.

Kaj pa mediji? Menite, da se je medijski položaj izboljšal?

Zaslediti je sicer nove uvide pri novinarjih, ki so del družbenih procesov. Mediji lahko pomagajo oblikovati kritična stališča, da bodo šle reforme v pravo smer, da ne bi življenjsko ogrozile posameznikov ali skupin. Žal nam še vedno manjka profesionalnega novinarstva. Tudi v svetovnem smislu medijski ljudje radi iščejo kratkoročne učinke, senzacional-

Samospraševanje je potrebno za celotno katoliško Cerkev.

nost ... Za reforme so potrebni globlji uvidi in prek medijskega področja, ki ima vpliv na mnenje ljudi, se lahko oblikujejo forumi za dolgoročne strokovne, uravnovešene in pravične rešitve, kar ni preprosto. Če že govoriva o univerzah: k temu so poklicani posebej izobraženci, da ostalim ljudem pomagajo naliti čistega vina. Položaj je zahteven in zato je sodelovanje vseh nujno!

Med perečimi problemi je predvsem javni zavod RTV Slovenija oziroma nacionalni radio in televizija, kjer se je v zadnjem času zgodilo kar precej škandalov, povezanih s politično zlorabo.

Res je. Sam sem bil od RKC pooblaščen, da z ostalimi verskimi skupnostmi pri nas poskr-

bim za primeren okvir verskega programa na Radiu Slovenija. Vendar to še vedno ni urejeno, ne glede na sestanek in zagotovilo direktorja radia Mihe Lamprehta. Npr. jutranjo duhovno misel na največji krščanski praznik veliko noč so enostavno črtali ob uvedbi drugih novosti. Problemi so z izvajanjem krščanske glasbe, ker eni temu nasprotujejo, češ da religiozne vsebine ne sodijo na radio; v kakšnem svetu živimo! Ker pa je v Sloveniji več kot polovica ljudi vernih in plačujemo naročnino, imamo pravico do tega. Da ne govorimo denimo o odstavitvi urednika MMC RTVS, kar pomeni norčevanje iz bralcev te spletne strani. Nacionalne medijske hiše niso samo od nekaterih!

Kako ocenjujete dejstvo, da Radio Slovenija kot eden redkih nacionalnih radijskih postaj nima svojega uredništva za verski program?

Direktor radia je to obljubil in pri tem bomo vztrajali in odprli tudi širšo kampanjo. Verni imamo do tega pravico, podobno kot imajo to urejene druge skupine ljudi, športniki itd. **D**